

Bulgaristan'da Yerel Yönetimler¹

Yusuf ERBAY*

Öz: Bulgaristan 1991 yılında kabul edilen Anayasa'sı uyarınca bir Parlamenter Cumhuriyettir. Üniter bir devlet olan Bulgaristan, merkezi yönetim ve özerk yerel yönetimler olarak örgütlenmiştir. Merkezin taşra yönetimi bölgesel düzeyde yapılanmıştır ve başında atanmış Bölge Valisi vardır. Yerel yönetim yapılanmasının temel taşı olan özerk Belediyelerin meclisleri ve seçilmiş Başkanlar bulunur. Yasayla ya da Belediye Meclisleri tarafından, belediyelere bağlı biçimde görevlerini yapan alt birimler olarak, belediye şubeleri ve semt yönetimleri kurulabilmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartını 1995 yılında onaylayan Bulgaristan Cumhuriyeti, "yerel yönetimlerin özerkliğe sahip olduğu üniter bir devlet" olarak tanımlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Özerk yerel yönetim, bölgeler, belediyeler, belediye şubeleri, semt yönetimleri.

Local Authorities in Bulgaria

Abstract: Bulgaria is a Parliamentary Republic under the 1991 Constitution. Bulgaria is a unitary State comprises two levels of governance, the central-state government and the local self-government. The administrative territorial organisation of the central government are regions, headed The Regional Governor appointed by the central government. The main administrative territorial units within which local self-government is exercised are the municipalities. They have municipal councils and elected Mayors. Within the municipalities, administrative territorial subdivisions – wards and mayoralties – are created performing functions and powers entrusted to them by statute or by the municipal council. The Republic of Bulgaria is defined as "an unitary state with local self-government", has ratified the European Charter of Local Self-Government in 1995.

Keywords: Local self-government, regions, municipalities, mayoralties, wards.

¹ Bu çalışma esas olarak, Bulgaristan adına Avrupa Konseyi için son olarak 1996 yılında güncellenen ve Yerel ve Bölgesel Demokrasi Yürütme Komitesince (AKY-BYK) aynı yıl kabul edilmiş olan resmi rapordan faydalanılarak şekillendirilmiştir. Avrupa Konseyi Yayınları arasında 1997 yılında yayınlanan bu rapor, 10.01.2021 tarihi itibarıyla Konseyin sitesinde bu ülkeyle ilgili son resmi rapor olarak yer almaktadır. * Prof. Dr., İstinye Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, yerbay61@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9124-6836.

Makale Geliş Tarihi: 27.01.2021

Makale Kabul Tarihi: 03.02.2021

Yasal Yapı

Anayasal Hükümler

Bulgaristan Cumhuriyeti'nin 1991 yılı tarihli Anayasası'nın ana prensipleri içinde, yerel ve bölgesel yönetimlerin yapısına ve işleyişine ilişkin temel hükümlere yer verilir. Bu hükümler, güçler ayrılığı, halk egemenliğinin üstünlüğü, gizli oyla seçme hakkı, çoğulcu politika ve vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin garanti altına alınmasıdır.

Anayasa'nın giriş kısmında yerel özerkliğin desteklenmesi garanti altına alınmıştır. 2. Madde 1. paragrafına göre, "Bulgaristan Cumhuriyeti, yerel özerkliğin var olduğu, üniter bir devlettir".

Bulgaristan'da yönetim, merkezi yönetim ve yerel yönetimler olmak üzere ikiye ayrılır. Merkezde, bakanlar kurulunun yanı sıra bazı kamu kurumları vardır. Bakanlar kurulunu oluşturan bakanlıklar, görev alanlarını ilgilendiren konularda taşrada da örgütlenmişlerdir. Merkezin taşra yönetimi bölgesel düzeyde yapılanmıştır ve başında atanmış Bölge Valisi bulunur.

Yerel yönetim yapılanmasının ana birimi belediyelerdir. Belediyelere bağlı olarak kurulan semt yönetimleri ve belediye şubeleri de diğer yerel yönetim birimleridir.

Anayasa'nın 135-146. maddelerinde, yerel yönetimlerin ve özerkliğin işleyiş ilkeleri anlatılmaktadır.

135. Madde, ulusal toprakların, bölgelere ve belediyelere bölünmesini düzenler. 136. Maddenin 1. paragrafına göre, belediye, yerel özerkliğin uygulandığı ana yönetim birimidir. Buna ek olarak, vatandaşlar seçilmiş temsilcileri aracılığıyla dolaylı olarak, referandumlar ve halk toplantıları aracılığıyla doğrudan, yerel özerkliğe katılım hakkına sahiptirler.

142. Maddeye göre, bölgeler, yerel düzeyde, bölge politikalarını ve hükümet politikalarını yürütmekten sorumlu idari birimlerdir.

Anayasada ayrıca, yerel yönetimlerin birbirleriyle iş birliği kurmaları ve dengeleme ölçütlerine göre finansal destek sağlanması konularında hükümler yer almaktadır.

Yasal Hükümler

Bu alandaki temel mevzuat, Anayasa'nın, yerel özerkliğin işleyişi ve kurumlarıyla, yerel yönetimlerin kuruluş ve işlevlerini anlatan 146. maddesi uyarınca hazırlanan Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasıdır.

Yasanın yürürlükte olduğu dört yıl içerisinde, değişikliklere ve tamamlayıcı düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmış ve 1995 yılında yeni düzenlemeler kabul edilmiştir. Bu alandaki mevzuatın geliştirilmesi,

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Bulgaristan tarafından kabul edilmesiyle de hızlandırılmış ve Anayasanın 5. maddesi uyarınca da ulusal yasalarla uyumlu hale getirilmiştir (Tunç vd., 2017: 16).

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası ile aşağıdaki esaslar belirlenmiştir:

- Belediyelerin özerk faaliyet alanları (11. Madde);
- Belediye ve semt meclislerinin yapısı (Madde 19-22), yetkileri ve faaliyetleri (Madde 23- 29 ve 48- 50), belediye ve semt yönetimi meclis üyelerinin yetki ve statüleri (Madde 30-37b);
- Belediye başkanlarının, semt yöneticilerinin ve belediye sekreterinin, yetki ve görevleri ile belediye personelinin statüleri (Madde 51-56);
- Belediyelerin mal varlığı ve finansmanı, bütçenin ana gelir ve harca ma kalemleri (Madde 51-56);
- Merkezi yönetimin yereldeki idari birimi olarak bölgenin, bölge valisinin ve bölgesel yönetimin rolü (Madde 68-72);
- Yerel ve bölgesel yönetimlerin birlik kurma hakkı, Ulusal Belediyeler Birliği'nin yetkileri (Madde 9).

Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin Yapıları

Alansal Yönetim Birimleri

Bulgaristan Cumhuriyeti İdari ve Alan Yönetimi Yasası iki alansal düzey belirlemiştir: Bölgeler ve belediyeler.

Bölgeler, görevlerini merkezi hükümet tarafından atanan bölge valileri ve bölgesel yönetimler aracılığı ile yerine getiren birimlerdir.

Bölgelerin içinde yer alan alt-idare birimleri bulunmaktadır. İlçe ve köy olarak adlandırılan bu birimler, tarihsel ve işlevsel niteliklerine, nüfus ve coğrafi konumlarına bakılarak kurulabilir (Çelen, 2012: 501).

Yerel özerklik sistemi içerisindeki, temel yerel yönetim birimleri belediyelerdir. Bunların, belediye meclisleri ve seçilmiş belediye başkanları vardır. Belediyelere bağlı olarak alt birimler olarak semt yönetimleri ve belediye şubeleri kurulabilir. Bunlar belediye meclisi ya da yasalar tarafından kendilerine verilmiş olan yetkilere dayanarak görev yaparlar.

Başkent ve Büyük Şehirlerin Alansal Bölünme Yasası hükümlerine göre, Sofya' da ve nüfusu 300 000'in üzerinde olan Plovdiv ve Varna şehirlerinde semt yönetimleri oluşturulmuştur. Nüfusu 100 000'in üzerinde olan belediyelerin belediye meclisleri de semt yönetimleri oluşturabilir.

Semt yönetimlerinin seçilmiş başkanları ve meclisleri vardır. Bir

belediyedeki alan ve meclis sayısı, o sınırlar içinde ikamet eden halkın isteği doğrultusunda belediye meclis kararıyla değiştirilebilir. Belediye şubelerinin de seçilmiş başkanları vardır. Eğer semt sınırları içinde ikamet eden halk karar alırsa, belediye şubelerinin meclisleri oluşturulabilir ve bunlara üye seçilebilir.

Bulgaristan, idari alan yönetimi ve gelişimi konusunda kendine özgü tarihi geleneklere sahiptir. Bu tarihi gelişmeler sürecine bakılınca aşağıdaki sonuçlara varılabilir:

Öncelikle, belediyeler yüzyıllar boyunca, Bulgaristan devlet yönetim sistemi içerisinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Bulgaristan'da yönetim, geleneksel olarak, günlük hayatta çok önemli sorunların çözüldüğü belediyelerde, halka yakın bir şekilde yapılandırılmıştır. Ancak belediye yönetimindeki yetersizlikler, belediyeleri, finansal açıdan merkezi hükümetlere son derece bağımlı bir duruma getirmiş ve onları bir anlamda merkezin tüm isteklerini yerine getiren bir konuma düşürmüştür.

İkinci olarak, idari alan dizgesi içinde, belediyelerden daha üst yönetim birimleri her zaman var olmuştur. İlçe, il ve bölge birimleri, farklı zaman dilimlerinde birlikte ya da ayrı bir şekilde gelişen üç ayrı düzeyde şekillenmiştir. Bu, merkezin taşra (alansal) birimleri uzun zaman ağırlıklı olarak merkezi politikaları uygulamışlardır.

Üçüncü olarak, idari alan organizasyonunu düzenleyen kurallar çok sık bir şekilde değiştirilmiştir.

Farklı Düzeylerdeki Alansal Yönetim Birimlerinin Temel Özellikleri

Bulgaristan'da belediyelerin sayısı 264'dür. Aynı zamanda bir bölge olan Sofya Belediyesi de dahil olmak üzere 28 bölge bulunmaktadır.

Eski rejim döneminde sayıları 9 olan bölgelerin yeniden yapılanmasında, Avrupa İstatistik Kurumu'nun NUTS3 sınıflandırılması temel alınmıştır (Esen vd., 2017: 924).

Bu bölgeler şunlardır: Blagoevgrad, Burgas, Varna, Veliko Tarnovo, Vidin, Vratsa, Gabrovo, Dobrich, Kardzhali, Kyustendil, Lovech, Montana, Pazardzhik, Pernik, Pleven, Plovdiv, Razgrad, Ruse, Silistra, Sliven, Smolyan, Sofia, Stara Zagora, Targovishte, Haskovo, Shumen, Yambol (mvr.bg,2021).

Bazı Bölgeler İçin Farklı Yapılanmalar

Bulgaristan Cumhuriyetinde özel yapılanmalar, genişleyip birleşen kentler ya da soyutlanmış alanlar bulunmamaktadır. Sadece başkent belediyesi, bir bölge oluşturacak belirli özelliklere sahiptir. Sofya belediyesi, başkent gelişmesine destek olmak amacıyla yerel özerkliğin hükümet politikaları ile kaynaştığı, iç içe geçtiği bir idari yönetim birimidir.

Alansal Yönetim Birimlerindeki Değişikliklerle İlgili Düzenlemeler

1995'de kabul edilen Bulgaristan Cumhuriyeti İdari Alan Yönetimi Düzenleme Yasası, ilgili alan yönetim birimlerindeki değişikliklerin yapılabilmesi için gerekli olan süreçleri ve ölçütleri düzenlemiştir. Bu yasa alansal ve idari düzenlemeleri, yaşayanların isteklerine ve ulusal çıkarlara uygun olarak şekillenen ve sürekliliği olan bir süreç olarak kabul eder.

Yasa, bir belediyeyi, bir ya da daha fazla yerleşimden oluşan, kendi coğrafi alanına, kendi ismine ve kendi yönetim merkezine sahip bir birim olarak tanımlar.

Yeni bir belediyenin kurulması için gerekli kriterler şunlardır:

- Nüfus, en az 4000 kişi olmalıdır;
- Bir yönetim merkezine ve gerekli imkanlara sahip bir yerleşim olmalıdır;
- Belediye merkezi ile mahalleleri arasındaki maksimum uzaklık 20 km'den az olmalıdır.

Yeni bir belediye kurma ya da mevcut bir belediyeye katılma koşullarını karşılayamayan, birden fazla sayıda birbirine komşu mahalle birleşebilir.

Belediye kurma süreci, düzenlenecek bir yerel referandumda seçmenlerin bu yönde oy kullanmalarını ve sonrasında hükümetin onayını gerektirir.

Bir semt yönetiminin kurulması, ancak yeterli nüfusun (en az 25 000), kentin bölge planlaması çerçevesindeki imkânlarının ve bir semt yönetimi için uygun tesislerin var olması durumunda gerçekleştirilebilir.

Bir belediyede, idari bir birim olarak bir belediye şubesinin kurulabilmesi için nüfusun yüzden fazla olması ve belediye tarafından verilen görevleri yapabilme kapasitesine sahip olma şartları aranmaktadır. Kuruluş için halkın onayına başvurulur. Belediye meclisi halkın olumlu oyundan sonra sadece karar alır.

Alansal yönetim birimlerindeki değişimler, birleşme, bölünme, ayrılma ve katılma şeklinde olabilir. Yasa, bu her tür değişiklik için gerekli koşulları tanımlamıştır. Belediyeler ve belediye şubeleri için her zaman halka danışma zorunluluğu olmasına karşın, bu zorunluluk semt yönetimleri için uygulanmaz.

Alansal yönetim biriminin merkezinin ve yerleşim yerlerinin isimlerinin değiştirilmesinde, yeni bir yerleşim yerinin kurulmasında, kaldırılan bir yerleşim yerinin tekrar canlandırılmasında ve bir köye "kasaba" statüsünün verilmesinde izlenecek süreçle ilgili düzenlemeler de bulunmaktadır.

Alansal yönetim birimleriyle ilgili yeni mevzuatın başlıca özellikleri şunlardır:

- Her kategorideki alan yönetim biriminin kurulmasıyla ilgili olarak yasal kriterlerin uygulanması gerekir.
- İdari Alan Yönetimlerindeki herhangi bir değişiklik, halkın taleplerini hesaba katan ve seçilmiş yerel temsilcilerin doğrudan katılımını sağlayan açık ve net bir süreçtir.
- Süreçte, halkın taleplerine göre, aynı tür değişikliklerde aradan iki yıl süre geçmesi koşuluyla değişiklik yapabilme imkânı, değişim ve istikrar arasında bir denge kurulmasının garantisidir.
- Halkın olumsuz oyuna rağmen yetkili kurumların, kararlar dayatması yasal olarak olanaksızdır.
- İdari Alan Yönetim Birimlerinin mevcut yapılarının ve konumları korunur ve gelecekte olabilecek değişiklikler için her birime eşit imkanlar tanınır.
- Herhangi bir yasal düzenleme mahkemeye götürülebilir.

Bölgelerin kurulması ve sınırlarının değiştirilebilmesi için özel bir yasa çıkarılması gereklidir. Bu amaca yönelik genel süreçte halkın görüşünün sorulmasına ihtiyaç yoktur.

Devlet Yönetiminin Taşra Yönetim Birimleri ve Yerel ve Bölgesel Yönetimler

Bulgaristan'da devlet yönetiminin taşra birimleri, özellikle taşra hizmetlerinin düzeyleri ve hizmet alanı kapsamında, oldukça gelişmiş bir idari yapılanmaya sahiptir. Yirmiden fazla merkezi bakanlık ve kuruluş, taşradaki birimleri sayesinde, 1987'ye kadar var olan eski iller düzeyinde yürütülen hizmetleri yerine getirirler.

Taşra hizmetleri belediye düzeyi dahil, iki ya da daha fazla düzeyde, istihdam, ordu, polis, vergi idaresi, gayrimenkul mal komisyonu gibi alanlarda kurulmuştur. Sözü geçen taşra organizasyonlarının, hizmet alanlarının kapsamına ve ölçeğine uygun olarak çok fazla çeşidi bulunmaktadır.

Taşra birimlerinin kuruluşu sadece belli durumlarda yasalarla düzenlenir. Bu yasalar genellikle birimin sadece kuruluşunu sağlar. İlgili bakanlar ve kuruluşların başındakiler ise, bu hizmetlerin götürüleceği alanı, birimin görevlerini ve bu birimlere verilecek yetkileri belirleme gücüne sahiptir. Taşra birimlerinin yapısı ve çalışması Bakanlar Kurulu kararlarıyla ya da ilgili bakanlıklar ve idarelerin bakanlık içi genelgeleriyle düzenlenir.

Bulgaristan Cumhuriyeti İdari ve Alan Yönetimi Yasası ile taşra kurumlarının yapılanması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Bakanlıkların ve diğer kurumların taşra birimlerinin hizmet sınırlarının, yasada aksi

öngörülmedikçe, bölgelerin ve belediyelerin sınırlarını ihlal etmemesi ilkesi kabul edilmiştir.

Merkezi yönetimin taşra hizmet birimleri ile belediye yönetimleri arasındaki ilişkileri şu durumlarda düzenlenir:

Paylaşılan yetkilerin kullanılması için ortak faaliyetler; bu faaliyetlerin koordinasyonu; teknik yardımlar; ortak strateji, program ve faaliyet planlarının geliştirilebilmesi için karşılıklı yardımlar; denetimler; bilgi alış-verişi; komisyonlara, ortak meclislere katılımlar ve yasayla düzenlenen diğer ilişki hallerinde getirilen idari, cezai ve diğer tedbirlerle ilgili işlemler.

Bölge seviyesinde yasayla yerelleştirilen hizmetler arasındaki etkileşim, bölge içindeki kamu kuruluşlarının faaliyetlerini ve bunların yerel yönetimlerle ilişkilerini koordine etmekle görevli bölge valisi tarafından düzenlenir. Bölge valisi, merkezi yönetimin taşra birimlerinin ve yerel yönetimlerin iş ve işlemlerinin yasallığını denetleme yetkisine sahiptir.

Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin Organları

Karar Organı

Belediyelerde karar organı belediye meclisleridir. Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına uygun olarak, belediye meclisinin üye sayısı, ilgili belediyenin nüfusuna göre belirlenir.

Semt yönetimlerinde, seçilmiş semt yönetimi meclisi bulunur. Semt yönetimi meclisi üyelerinin sayısı da semt yönetimi nüfusuna göre belirlenir.

Belediye ve Semt yönetimi meclis üyelerinin seçimi Yerel Seçimler Yasası'na göre yapılır. Bu genel oya dayalı doğrudan bir seçimdir. Vatandaşların-seçmenlerin ilgili belediyede ya da semtte ikamet etme, seçme ve seçilme hakkına sahip olma zorunluluğu vardır. Seçim sistemi nispi temsil sistemi olup hiçbir baraj yoktur.

Seçim sistemine göre, kayıtlı siyasi partiler ve seçim koalisyonları, kendi adaylarını ayrı listelerde gösterebilirler. Bu listeler kesindir ve oy zamanı değiştirilemez.

Bağımsız adaylar da seçime katılabilir, ancak bunlar, belli bir oranda seçmenden oluşan "aday gösterme komitesi" tarafından aday gösterilebilir. Sandalyeler, Hondt metodu kullanılarak alınan sonuçların oranına göre dağıtılır. Anayasaya göre belediye ve semt yönetimi meclislerinin görev süresi dört yıldır.

Bir yerel yönetim olarak belediye meclisi, belediye faaliyetleriyle ilgili politikaları belirler. Bunlar girişimler, finansmanlar, vergiler ve harçlar, hizmet bedelleri, yönetim biçimi, belediye sınırları içindeki alanın ve belediyeyi oluşturan yerleşimlerin yönetimi ve geliştirilmesi, kamu sağlığı, belediyedeki eğitim, kültür, kamu hizmetleri ve belediye hizmetleri, sosyal yardım

ve sosyal hizmetler, çevre ve doğal kaynakların korunması, belediyenin kültürel, tarihi ve mimari eserlerinin korunmasıyla birlikte sporun, halka açık dinlenme alanlarının ve turizmin teşvik edilmesi gibi faaliyetlerdir.

Belediye meclisi diğer kurumların yetkisi dâhilinde olmayan, ancak yerel önem taşıyan görevlerle birlikte kendisine kanunla verilen diğer görevleri de yerine getirir.

Belediye meclisi, belediye bütçesini kabul eder ve denetler, belediye vergilerinin oranını belirler, belediye varlıklarının edinilmesi, yönetilmesi ve elden çıkarılması konularında kararlar alır, stratejileri, programları ve faaliyet planlarını kabul eder, belediye içindeki birlikler, cadde isimleri, sınır değişiklikleri, belediye referandumları gibi konularla ilgili alınan kararları onaylar. Belediye meclisinin kararları yürütme organını bağlar.

Semt yönetimi meclisleri belediye meclisine yardımcı kuruluşlardır. Yönetimsel görevlerin yanı sıra, semtte gelişme ve kalkınmayla ilgili işleri yürütürler. Ayrıca, belediye meclisi tarafından, belediye yönetiminin çalışmalarıyla ilgili alanlarda kendilerine verilen görevleri yerine getirirler.

Yürütme Organı

Belediyenin yürütme organı belediye başkanıdır. Belediye başkanları, Belediye Seçim Kanununa göre, belediyede yaşayanlar tarafından dört yıl süre için, genel oy ilkesine dayalı olarak doğrudan seçilirler.

Belediye, semt yönetimi ya da belediye şube başkanları iki türlü çoğunluk sistemiyle seçilirler. Bu doğrultuda, belediye, semt yönetimi ya da belediye şubesi alanı tek adaylı bir seçim bölgesi oluştururlar. Adaylar, Devlet Belediye Seçim Komisyonu ve Belediye Seçim Komisyonuna kayıtlı siyasi partilerin başkanlığı ve seçim koalisyonları tarafından belirlenir. Aday gösterme komiteleri, yasanın öngördüğü şartları taşıyan bağımsız adaylar da gösterebilir.

Bir aday ilk turda geçerli oyların yarısından fazlasını alırsa belediye başkanlığına seçilir. İlk turda hiçbir aday seçilemezse ikinci tura gidilir. İkinci turda en fazla oy alan aday belediye başkanlığını kazanır.

Belediye başkanının teklifi üzerine, belediye meclisi gizli oyla bir ya da daha fazla başkan yardımcısı seçer.

Belediyenin yürütme organı olarak belediye başkanı;

- Belediyeyi yönetir, uzmanlaşmış yürütme birimlerini yönlendirir ve koordine eder, kamu düzeninin korunmasından sorumludur,
- Belediye meclisi kararlarının uygulanmasını düzenler ve bu konularda belediye meclisine hesap verir,
- Semt yönetimi ve belediye şubeleri dışında kalan belediye personelinin atamasını yapar ya da görevden uzaklaştırır,

- Görevlerinin bazılarını semt yönetimi ve belediye şube başkanlarına devreder; onların uygulamalarını koordine eder ve hizmetlerini uygunluk ve hukukilik açılarından denetler,
- Belediye bütçesinin uygulanmasını düzenler,
- Siyasi partiler, kamu kuruluşları ve hareketlerin yanı sıra, ülke içindeki ve dışında bulunan yerel öz-yönetim kuruluşlarıyla ilişkileri sağlar,
- Özel ve tüzel kişilere karşı ve mahkemelerde belediyeyi temsil eder.

Belediye başkanı bazı belli hallerde merkezi yönetimin taşra teşkilatının bir organı olarak da hareket eder.

Belediye başkanının yetkileri, yasayla belirlendiği gibi yönetim, koordinasyon, organizasyon, yürütme ve temsil yetkileri olarak tarif edilebilir.

Bir semt yönetimi ya da belediye şubesi başkanı:

- Belediye bütçesinin semt yönetimine ya da belediye şubesine ayrılan bölümünü uygular,
- Belediye meclisinin kendisine verdiği bazı belediye varlıklarının yönetiminden sorumludur, ayrıca kamusal işleri, belediye hizmetlerini ve diğer faaliyetleri yürütür,
- Çevrenin iyileştirilmesi ve korunmasına yönelik tedbirler alır ve kırsal varlıkların güvenliğini organize eder,
- Nüfus ve medeni hal kayıtlarını güncel biçimde tutar ve yönetim hizmetlerin özel ve tüzel kişilere ulaştırılmasını sağlar,
- Yetkisi altındaki belediye personelinin atamasını ve görevden uzaklaştırmasını gerçekleştirir,
- Toplumsal, siyasal ve sosyal organizasyonlarda semt yönetimini ya da belediye şubesini temsil eder.

Bu başkanlara, belediye meclisi ve belediye yönetiminin yapısını ve işleyişini belirleyen mevzuat ve düzenlemeler ile diğer görevler de devredilebilir.

Bölgeler, vali yardımcıları ve bölge yönetiminin desteğiyle bölge valisi tarafından yönetilir. Bölge valisi bakanlar kurulunca, vali yardımcıları ise başbakan tarafından atanır.

Bölge valisi;

- Ulusal politikaları bölgesinde uygulamakla ve alansal yönetim (taşra) reformunu izlemekle sorumludur; devlet kuruluşlarının çalışmasını ve yerel yönetimlerle ilişkilerini koordine eder,
- Ulusal çıkarlarla yerel çıkarların uyum içinde olmasından sorumludur, bölge kalkınması stratejileri ve programlarının geliştirilmesi ve

uygulanmasını organize eder; yerel özerklik kuruluşları ve yerel yönetimlerle birlikte çalışır,

- Bölge sınırları içindeki ulusal mirasın korunmasından sorumludur,
- Bölgesinde kanunların uygulanmasını sağlar; Cumhurbaşkanının ve Bakanlar kurulunun kararlarının yürütülmesini sağlar ve bu konularda idari denetim uygular,
- Yerel ve bölgesel öz- yönetimlerin, iş ve işlemleri üzerinde hukukilik denetimi yapar,
- Bölge sınırları içindeki kuruluşların, organizasyonların ve girişimlerin iş ve işlemleri üzerinde hukukilik denetimi yapar,
- Nüfusu seferberliğe ve savunmaya hazırlar, felaket ve kaza hallerinde genel olarak nüfusun güvenliğinden/korunmasından ve kamu düzeninin sağlanmasından sorumludur.

Görevlerini yerine getirirken bölge valisi belediye meclislerinin yasa-ya aykırı işlemlerinin yürütülmesini durdurabilir ve mahkemeye götürebilir. Bölge valisi belediye başkanlarının yasaya aykırı işlemlerini iptal edebilir, bu iptal işlemi belli bir sürece tabi değildir. Bu tür kararlar dava konusu yapılabılır.

Belediye ve semt yönetimi meclislerini ilk toplantıya bölge valisi çağırır.

Yerel/Bölgesel Yönetimlerin Siyasi ve İdari Başkanları

Belediye başkanı belediyenin siyasi ve idari başıdır. Başkan, Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası, İdari Uygulamalar Yasası ve İdari Suçlar ve Cezaları Yasası nezdinde de yönetim organıdır.

Belediye başkanı, görevlerini, (başkanın teklifi üzerine belediye meclisince seçilen) başkan yardımcıları, bir sekreter ve belediyenin bütün birimlerinde çalışan belediye personelinin oluşan yönetim memurları yardımıyla yerine getirir. Semt yönetimlerine ve belediye şubelerine sahip olan kentlerde, bu birimlerin yönetiminin başı semt yönetimi başkanı ya da belediye şubesi başkanıdır.

Belediye başkanı belediye yönetiminin yürütme faaliyetlerinin tümünden sorumludur. Belediye meclisinin onayladığı usule uygun olarak, semt yönetimlerinde ve belediye şubelerinde çalışanlar hariç, diğer belediye personelinin atamasını ve görevden uzaklaştırmasını yapar.

Semt yönetimlerinin ve belediye şubelerinin amirleri, kendi başkanlarıdır. Belediye başkanı görevlerinin bazılarını semt yönetimi ve belediye şubesi başkanlarına devredebilir ve bu görevlerin yerine getirilmesini uygunluk ve hukukilik açısından denetler. Yasayla semt yönetimi ve belediye şubesi başkanlarına verilen yetkiler, belediye başkanı tarafından ancak hukukilik açısından denetlenebilir.

Belediye başkanı tarafından belirsiz bir süre için atanan belediye sekreteri, belediye yönetiminde anahtar bir rol oynar. Sekreter, belediye başkanına personel yönetiminde yardımcı olur. Yasa hükümlerine göre belediye sekreterinin sorumlulukları şunlardır;

- Belediye yönetiminin iş ve işlemlerini organize eder,
- Personelin çalışma şartlarından, hizmetlerin düzenlenmesi ve teknik olarak desteklenmesinden sorumludur,
- Günlük kayıtların tutulmasıyla birlikte belediyenin belge ve arşivlerinin güncellenmesinden sorumlu olup, idari hizmetlerin işlemlerini temin eder,
- Belediye seçmen listelerinin güncel olarak tutulmasını sağlar,
- Belediye mevzuatının hazırlanmasını ve duyurulmasını sağlar, vatandaşların şikayet ve önerilerini alır, yerel referandumları hazırlar ve düzenler.

Yerel Yönetimlerin Çeşitli Birimleri Arasında Yetki ve Sorumlulukların Dağılımı

Karar organı olarak belediye meclisi, belediye faaliyetlerinin, varlıklarının ve finansmanlarının geliştirilmesi politikalarını belirler. Bu politikaların uygulanmasına yönelik önemli kararları almak da onun yetkisindedir.

Belediye başkanı belediyenin yürütme organıdır. Yasanın kendine verdiği yetkilere ilave olarak bazı hallerde devlet yetkilileri tarafından kendine verilen görevleri de yapar. Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası kapsamında belediye meclisleri; belediye, semt yönetimi ve belediye şubesi başkanlarına ek yetkiler verilebilir. Belediye Başkanı da bazı yetkilerini semt yönetimi ve belediye şubesi başkanlarına devredebilir.

Belediye ya da semt yönetimi başkanları belediye şubesi ya da semt yönetimi meclis toplantılarına danışman olarak, semt yönetimi ya da belediye şubesi başkanları da belediye meclisi toplantılarına danışman olarak katılabilirler. Semt yönetimi ya da belediye şubelerini ilgilendiren konularda söz hakkına sahiptirler. Semt yönetimi meclisi, belediye başkanı tarafından toplantıya çağrılabilir.

Belediye başkanı belediye meclisinin kararlarını uygular ve meclise hesap verir. Belediye meclisi, başkanın, kararlara uygun olmayan işlemlerini iptal edebilir. Fakat bu sadece yasanın tamamen belediye meclisine yetki verdiği durumlarda söz konusu olur.

Belediye meclisinin belediyenin çıkarlarına ya da yasalara aykırı kararlarıyla, Başkanın işlemlerini iptal kararları, Başkan tarafından dava edilebilir ve yürütmeyi durdurma kararı alınabilir.

Bölge seviyesinde karar organı yoktur ve yetki ve sorumlulukların yatay dağılımı mümkün değildir.

Yerel/Bölgesel Yönetimlerin İç Yapılanmalarıyla İlgili Yasal Hü- kümler

Yasaya göre, yerel yönetimler, kendi iç yapılanmalarını ve işlerinin işleyişini düzenlemede temel yetkilere sahiptir.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına göre, belediye meclisi kendi yapısını belirler, üyeleri arasında gizli oyla başkanını seçer, daimi ve özel komiteler kurar ve bunların üyelerini seçer.

Belediye meclisi daimi komiteleri:

- Bir bölgede toplumun ihtiyaçlarını belirler ve tanımlanan sorunların çözümüne yönelik teklifler yapar,
- Belediye meclisine, önüne getirilen konularda karar alabilmesi için yardım eder,
- Daha sonra belediye meclisine getirilecek ve şahıslara iletilecek konulardaki teklif, öneri ve tasarıları alır inceler.

Belediye ya da semt yönetimi meclisi başkanı:

- Meclisi toplantıya çağırır ve toplantıları idare eder, meclis toplantılarına hazırlık yapar,
- Daimi komitelerin işlerini koordine eder,
- Şahıslara ve kurumlara karşı meclisi temsil eder.

Belediye yönetiminin iç yapılanması konusunda ana yetkiler belediye meclisindedir. Kurallara, bütçeden personel ücretlerine ayrılacak paya ve belediye başkanlarının alacakları ücretlere belediye meclisi karar verir. İdarenin iç işleyişinin kabul edilmesi sırasında, belediye başkanına bırakılacak yetkilerin azlığına ya da çokluğuna da meclis karar verir.

Belediye meclisince kabul edilen iç yapılanma düzenlemesi, meclisin ve belediye yönetiminin işlerinin yapısını ve işleyişini düzenleyen ana metindir.

Belediye personelinin tümü belediye başkanı, semt yönetimi başkanı ya da belediye şubesi başkanı tarafından bu sıralamaya göre atanır.

Bakanlar Kurulu bir kararla yerel yönetimlerdeki görevler için ulusal bir standart ve bu standarda karşılık gelen ücretleri tespit eder.

Bölge yönetimlerinin yapısı Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenir. Vali yardımcıları hariç tüm bölge yönetimi personeli bölge valisince atanır.

Halkın Karar Almaya Doğrudan Katılımı

Anayasa, referandumların gizli ve doğrudan genel oy ilkelerine dayalı olarak yapılmasını öngörür (Madde 10). Seçme ve seçilme haklarını kaybetmemişlerse ya da hapis cezası almamışlarsa, 18 yaş ve üzerindeki bütün vatandaşların halk oylamalarına katılma hakkı da bulunmaktadır.

Yerel özerklik çerçevesinde Bulgaristan vatandaşlarının doğrudan katılımı Anayasa'nın garantisi altındadır. Anayasal hükümler, vatandaşlara, belediye yönetimlerine sadece yürütme organlarını seçmek suretiyle değil, referandumlar ve genel toplantılar yoluyla katılma olanağı sağlamaktadır. Anayasaya göre belediyelerin sınırlarının belirlenmesi de halka danışıldıktan ve görüşleri alındıktan sonra gerçekleştirilir.

Yerel/Bölgesel Referandumlar

Yerel referandumlar, yasaya göre ancak yerel yönetimlerin yetkileri dâhilinde olan yerel sorunlar için düzenlenir. Bu tür referandumlar köy, ilçe, kasaba ya da belediye ölçeğinde yapılabilir.

Yürürlüğe giren yeni mevzuat, belediyenin faaliyet alanı kapsamına giren her sorun için yerel referandum yapma hakkı tanımıştır. Mevzuat, ayrıca belediyelerin kurulması, birleşmesi ya da ayrılması konuları ile başkanın görev süresi bitmeden önce görevi bırakması durumunda zorunlu referandum öngörmektedir. Belediye sınırlarının ya da yönetim merkezinin değişmesi hallerinde de halka başvurulabilir.

Böylece halka, belediyenin, varlıklarını, finansmanını, yerel işleyişini, alansal yönetim yapısını, kamu işlerini, sosyal faaliyetleri, sağlık, eğitim, sosyal refah, kültür, çevre koruma ve diğer faaliyetleri düzenleyen kararlarını doğrudan etkileyebilme imkânı verilmiştir.

Yerel referandum yapılmasına, seçmenlerin girişimi üzerine belediye meclisi salt çoğunlukla karar verir. Harcamalar belediye bütçesinden karşılanır. Yasaya göre, yerel referandumların teknik olarak organize edilmesi ve düzenlenmesi belediye sekreterinin sorumluluğundadır.

Belediye bütçesi ve vergileriyle ilgili konularda yerel referandum yapılamaz; bunlar Yerel Vergiler Yasasıyla düzenlenir. Yasayla özel yöntemlere tabi konular da referandumla konu olamaz.

Doğrudan Katılımın Diğer Şekilleri

Bir köy, ilçe, kasaba ya da belediye için önemli olan kararlar, o yönetim birimi sınırları içinde yaşayanların katıldığı genel toplantılar yoluyla da alınabilir. Bunlar genellikle imar planı, kamusal altyapı, sağlık, kırsal alanların ve belediye ormanlarının korunması, güvenlik ve kanunla belirlenen diğer konularla ilgilidir.

Vatandaşlar imza kampanyaları düzenleyerek, belediye meclisine yerel toplumu ilgilendiren konularda teklifler götürebilir. Kampanyanın geçerli olabilmesi için teklif, seçmenlerin en az dörtte biri tarafından imzalanmalıdır. Belediye meclisi teklifi Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına uygun olarak görüştüğünden sonra, teklifte yer alan konular hakkında karar verir.

Beldenin imar ve kalkınmasına yönelik proje, program ve planlar üzerinde yerel düzeyde halka açık görüşmeler yapılabilir. Görüşmeler, etkilenen alanlarda yapılan toplantılar, basın ve diğer uygun yollarla gerçekleştirilir.

Önemli yerel sorunların çözümü hakkında görüşlerini dile getirmek yoluyla doğrudan halk katılımının sağlanması şekilleri konusunda vatandaşların girişimde bulunması haklarıyla ilgili yasal düzenlemeler vardır.

Seçilmiş Yerel Temsilcilerin Konumları

Yerel Seçimlere Aday Olma Koşulları ve Görev Süresi

Belediye Seçimleri Yasası gereğince, seçilmiş yerel temsilciler belediye ve semt yönetimi meclisi üyeleri ile belediye, semt yönetimi ve belediye şubesi başkanlarıdır. 18 yaşından büyük olan, çifte vatandaş olmayan, seçme yeterliliğini kaybetmemiş ve seçimin ilan edildiği tarihten önce ilgili belediye, semt yönetimi ya da belediye şubesi sınırları içinde ikamet eden bütün Bulgaristan vatandaşları yeterliliğe sahiptir. Seçme hakkını kaybeden ya da hapis cezası alan kişiler seçime katılamazlar.

Yerel seçimlerde bir siyasi partinin ya da koalisyonun adına adaylığını koyamayan askeri personel, polisler, hâkimler, savcılar ve sorgu hakimlerinin seçim haklarında bazı sınırlamalar vardır. Bu sınıflardaki kişiler sadece bağımsız olarak aday olabilirler.

Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına göre belediye başkanı ya da yardımcısı olabilmek için en az orta öğrenim seviyesinde eğitim görmüş olmak şarttır.

Anayasaya göre, meclis üyeleri ve belediye başkanlarının görev süresi dört yıldır. Semt yönetimi ve belediye şubesi meclis üyelerinin görev süresi de dört yıldır.

Seçilmiş Yerel Temsilcilerin Görevleriyle Bağdaşmayan Faaliyetler

Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına göre belediye ya da semt yönetimi meclis üyeleri belediye, semt yönetimi ya da belediye şubesi başkanı, başkan yardımcısı ya da belediye yönetiminde herhangi bir ücretli pozisyonda olamazlar. Meclis üyelerinin bu görevlerden birine seçilmesi ya da atanması halinde, yasa hükümlerine göre, meclis üyelikleri sona erer. Bu yetkilerinin sona ermesi belediye meclisi başkanı tarafından gerçekleştirilir ve diğer üyelere duyurulur. Diğer taraftan belediye başkanı aynı zamanda belediye meclisi ya da semt yönetimi meclisi üyesi olamaz.

Belediye başkanı ve yardımcıları ticari faaliyet yapamazlar. Bu nedenle yasa, yerel meclis üyelerinin seçilmiş temsilci olarak görev yaptıkları sürece işlerinden izinli sayılmalarını garanti altına almıştır. Bunların işverenleri belediye meclisi başkanı tarafından bir yazıyla bilgilendirilir.

Ayrıca, Bulgaristan yasaları aynı anda seçimle gelinen birkaç görevin aynı anda üstlenilmesini de kesinlikle yasaklar. Anayasaya göre parlamento üyeleri aynı anda hükümet üyesi olamazlar. Belediye ya da semt yönetimi meclisinin üyesi olarak da seçilemezler.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası kişilere aynı anda hem başkanlığa hem de meclis üyeliğine aday olabilmeye izni verir. Fakat başkan olarak seçilince, o kişi otomatik olarak meclis üyeliği listesinden çıkarılır.

Yasa, bütün durumlarda yetkilerin ayrılığı ve yerel yönetimlerin merkezi hükümetten nispi bağımsızlığı prensiplerini göz önünde bulundurur.

Seçim Kampanyalarının Finansmanını Düzenleyen Hükümler

Yukarıda bahsedilen yasa çerçevesinde, yerel seçimlerde adayların seçim kampanyaları siyasi partiler ve koalisyonlar tarafından, devlet, belediye ya da yabancıların ortak olmadığı özel ve tüzel kişilerden alınan yardımlarla finanse edilebilir. Bir seçim kampanyasında harcanabilecek miktarın üst sınırı vardır.

Bir meclis üyesi ya da seçilmiş başkanın, yasada izin verilenlerin dışında bir kaynaktan fon kullandığı ortaya çıkarsa savcı, bir siyasi parti ya da seçimde yer alan bir koalisyon mahkemeye başvurabilir ve mahkeme de seçimi iptal edebilir. Yasa dışı olarak sağlanan fonlar devlet hazinesine ödenmelidir.

Bahsedilen hükümlerin etkili bir şekilde uygulanmasını garanti altına almak için Seçim Yasası, seçilen yeni temsilcilerin bir ay içinde kampanya finansmanının kaynaklarını ve kampanya sırasında doğan harcamaları meclise bildirmesini ister.

Seçim Yasası kamu idareleri tarafından partilere, koalisyonlara ya da yerel seçimlerde adaylar gösteren sosyal gruplara mali yardım yapılmasına müsaade etmemektedir. Seçimlerin organizasyonu ve teknik hazırlıkları için ayrılan kaynaklar ulusal bütçeden karşılanır.

Yerel Temsilcilerin Görev ve Sorumlulukları

Belediye ve semt yönetimi meclis üyelerinin görevleri şunlardır;

- Belediye ve semt yönetimi meclisi toplantılarına katılmak. Yasaya göre meclis olağan ya da olağanüstü olmak üzere bir yılda en az 6 kez toplanmalıdır. Olağan toplantıların süresi ve aralarındaki süre, meclis tarafından belediyenin büyüklüğüne ve sorunların özelliklerine bağlı olarak genelgelerle düzenlenir. Genelgeler olağanüstü toplantıları talep etmenin şartlarını da belirler,
- Meclisteki daimi ya da geçici komitelerin çalışmalarına katılmak. Komitelerin toplantıya çağırılması ve işleyişiyle ilgili konulara ilişkin detaylar meclisin genelgelerinde belirtilmiştir,

- Meclisin gereksinimleri için denetimlerde ve bilgi toplamada görev almak,
- Seçmenlerle ilişkileri devam ettirmek, onlara belediye meclisinin kararları ve faaliyetleri hakkında bilgi vermek.

Belediye meclisi üyeleri, kendi kişisel çıkarlarını ya da eşinin ya da dördüncü dereceye kadar olan akrabalarının çıkarlarını etkileyen konularda karar alma sürecine katılamazlar. Bu nedenle, bir oylama yapılmadan önce meclis üyeleri çıkarlarının olmadığını beyan etmek ya da oylamaya katılmamak zorundadır. Yasa, meclis üyelerini bu yasaklama dışında özel ya da mali çıkarlarını beyan etmeye zorlamaz.

Yasanın hükümlerine göre, görevlerini altı aydan fazla yerine getirmeyen bir meclis üyesi üyelikten düşürülebilir. Düşürme kararı meclisin mutlak çoğunluğuyla kabul edilen bir önergeyle gerçekleştirilir. Bu maddenin uygulanması, bir üyeye görevini yerine getirmediği için verilebilecek en ağır cezadır.

Belediye meclisinin ve belediye yönetiminin organizasyonu ve işleyişiyle ilgili genelgeler, meclis üyelerine, temel olarak meclis ve komite toplantılarının düzeninin sağlanması ve işlerin verimli bir şekilde yapılmasıyla ilgili ek görev ve sorumluluklar yükleyebilir ve görevlerin yerine getirilmemesi durumunda ek cezalar öngörebilir.

Belediye başkanının, belediyenin yürütme organı olarak seçildiği ve bu gerçeğin, başkanın iş ve işlemlerinin denetlenme ve kovuşturulma yol ve yöntemlerini etkilediği göz önünde bulundurulmalıdır. Meclis, görevlerini altı ay süreyle yerine getirmediğini tespit ettiği başkan görevden alabilir. Meclis, başkanın görevinin sona erdirilmesi kararını tüm üyelerinin üçte iki çoğunluğuyla alır. Bu mümkün olmazsa, meclis, tüm üyelerinin yarısından fazlasının aldığı kararla, başkanın yetkilerinin elinden alınması konusunda referandum yapılmasını isteyebilir.

Diğer yandan, en üst yönetici olarak başkanın bütün iş ve işlemleri, mevzuatın öngördüğü sürece uygun olarak hukukilik denetimine tabidir.

İstifa

Seçilmiş temsilciler görevlerinden istifa etme hakkına sahiptir. Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına göre, meclis üyeleri ve başkanlar eğer istifa ederlerse görev süreleri normal süresinden önce sona erer. İstifa hakkı, seçilmiş temsilcilerin devredilemez haklarından biri olarak kabul edilir. İlgili kişinin talebi meclis tarafından bir müzakereye ya da oylamaya konu edilemez, sadece işleme konulur.

Bir meclis üyesinin ya da belediye başkanının normal süreden önce görevinin sona ermesi, belediye meclisi başkanı tarafından üyelere duyurulur. Mevzuat istifanın bütün biçimlerini detaylı ve açık bir şekilde düzenler.

Düzenlemeler böyle bir durum için özel bir kural getirmese de istifa, ilgili şahıs tarafından yazılı olarak yapılmalıdır. Bu gereklilik, diğerleriyle birlikte, birçok belediyenin belediye meclisi ve belediye yönetiminin çalışma usulleri düzenlemelerinde yer alır.

Seçilmiş Temsilcilerin Çalışma Koşulları

Yasa, belediye meclisinin faaliyetleri için gerekli organizasyon ve teknik çalışma şartlarının sağlanması görevini belediye başkanına vermiştir.

Belediye meclisinin normal işleyişi için meclise ve daimi komitelere uygun toplantı yerleri sağlanır. Meclis başkanı ve üyelere çalışabilecekleri ofisler verilir.

Belediye ve semt yönetiminin meclis üyelerine, belediye yönetimi yardım ve destek verir. Genel bir kural olarak, belediye çalışanları, özellikle bu meclislere hizmet etmekle yükümlüdür.

Her belediye meclisi, kendi kurallarına göre, yılda en az altı kez yapılması gereken meclis toplantılarının tarihini ve çalışma saatlerini tespit eder. Bu kurallar daimi komitelerin çalışmalarının işleyişini de belirler.

Seçilmiş Temsilcilerin Eğitimi

Bulgaristan'da, seçilmiş temsilcilere eğitim ve bilgi veren herhangi bir ulusal kuruluş ya da sistem yoktur. Bu faaliyet çok sayıdaki kamu ve özel kuruluşlar, vakıflar, kâr amacı gütmeyen birlikler ve sivil toplum örgütleri ile adayları destekleyen siyasi partiler tarafından yapılır.

Bunlardan en çok bilineni, vasıflı öğretim üeleriyle yıllık eğitim programları düzenleyen ve içinde bir yöneticilik eğitimi okulu bulunan Ulusal Alan Yönetimi ve Konut Politikası Merkezidir. Bu okul, bütün faaliyetlerini yerel yönetimlerle ilgili eğitime yönlendirmiştir. Bu Ulusal Merkez, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Eğitim Kurumları Avrupa Ağı'na (ENTO) bağlıdır.

Seçimle Geline Görevlerin Ücretlendirilmesi

Bulgaristan Cumhuriyeti, Avrupa Yerel Özerklik Sözleşmesini onaylarken, bu Sözleşmenin 7. madde 2. paragrafını uygulama dışı bırakmıştır.

Prensip olarak seçilmiş temsilcilere ücret verilmez ve aylık alamazlar. Bir işe sahip olan meclis üeleri, seçilmiş temsilci olarak görevlerini yerine getirirken bulunamadıkları saatler için de işlerinden tam ücret alırlar. Bunların işverenlerine belediye bütçesinden tazminat ödenir. Bir işi olmayan bir meclis üyesi ise belediye meclisinin belirlediği şekil ve miktarda ücret alır. Bütün meclisler, bu ödemelerin miktarları, şekilleri ve dönemlerini düzenleyen usulleri kendileri kabul eder. Bu miktarlar meclis ve komite toplantılarına ayrılan zamana bağlıdır. Meclis faaliyetlerine bağlı olarak ortaya çıkan ulaşım ve diğer masraflar da belediye bütçesinden karşılanır.

Ücret çizelgesine dâhil olan belediye başkanları, Bakanlar Kurulunca belirlenen sınırlar içinde ve belediye meclisince tespit edilen miktarda bir ücret alırlar. Düzenlemelerde, belediye, semt yönetimi ve belediye şubesinin büyüklüğüne göre birkaç kategori tespit edilmiştir.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına göre belediye meclisi, meclis başkanına ücret verebilir ve ücretlendirme belediyenin büyüklüğüne ve iş yüküne bağlı olmadan yapabilir.

Yürürlükteki mevzuata uygun olarak Bulgaristan vatandaşlarının tüm gelirleri gelir vergisine tabidir. Bu hüküm seçilmiş yerel temsilcilerin gelirleri için de geçerlidir.

Sağlık sigortası ve emeklilik kesenekleri işi olmayan seçilmiş temsilcilerin ücretlerinden zorunlu olarak kesilir. Belediye başkanlarının ücretleri de bu kesintilere tabidir.

Yetkilerin Çeşitli Düzeydeki Yerel ve Bölgesel Yönetimler Arasındaki Dağılımı

Yetki Dağılımı Yönetiminin Prensipleri

Yetkilerin yerel yönetimler ve merkezi yönetimler arasında dağılımı iki temel ilkeye dayanır:

- Yerel yönetimlerin kendilerine verilen yetkileri kullanmak için özerklik ve bağımsızlık hakkı.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasına göre vatandaşlar ve onların seçtikleri yerel kuruluşlar, yetkileri dâhilinde ve özerklik faaliyet alanındaki tüm sorunlara çözüm bulma hakkına sahiptir. Bu faaliyet alanı mevzuatla belirlenir. Belediye meclisleri de, diğer kuruluşların yetki alanına girmeyen yerel olarak önemli diğer konularda karar alabilirler.

- Mahkemelerde yetkilerini savunma hakkı.

Anayasanın ve Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasının hükümlerine göre, belediye meclisleri haklarını ihlal eden iş ve işlemleri mahkemelere götürebilirler. Anayasa mahkemesi, yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasındaki yetki paylaşımıyla ilgili anlaşmazlıklarda karar vermek yetkisine sahiptir.

Yerel Yönetimlerin Yetkileri

Yerel yönetimlerin görev kapsamı Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasıyla düzenlenmiştir (Madde 11). Bu yasa yetkilerle ilgili şu hükümleri kapsamaktadır:

- Belediye mülklerinin; belediye girişimlerinin; belediye finansmanı, vergileri, ücretleri ve harçlarının ve belediye teşkilatının yönetilmesi,
- Belediye sınırları içindeki alanın ve bağlı yerleşim yerlerinin planlanması ve geliştirilmesi,

- Eğitim ve okul yapımı (okul öncesi, ilk ve orta okullar),
- Halk sağlığı, dispanserde tedavi, poliklinik, hastane kurma, koruyucu ve önleyici sağlık ve sosyal yardım, temizlik ve hijyen faaliyetleri,
- Kültür-kültürel merkezler, tiyatrolar, orkestralar, kütüphaneler, müzeler ve müze eserleri, amatör gruplar, yerel törenler, gelenekler ve adetler, yerel miras,
- Kamu kuruluşları, tesisleri ve hizmetleri: su işleri, kanalizasyon, drenaj, elektrik ve elektrifikasyon, merkezi ısıtma, telefon, caddeler ve meydanlar, parklar, bahçeler, sokak ışıklandırması, açık alanlar, su yollarının düzenlenmesi, evsel atıkların işlenmesi, toplu ulaşım, belediye hamamları, çamaşırhaneler, oteller, garajlar ve mezarlıklar,
- Sosyal refah: sosyal destek ve sosyal yardım, sosyal konutlar ve belediye için önemli diğer sosyal hizmetler,
- Çevre koruma, belediye için önemli doğal kaynakların denetimi ve verimli kullanımı,
- Belediye için önemli kültürel, tarihi ve mimari eserlerin korunması ve bakımının sağlanması,
- Sporun, eğlence faaliyetlerinin ve turizmin belediye seviyesinde teşviki.

Yerel yönetimler aşağıda belirtilen alanlardaki yetkileri tamamen ya da öncelikli olarak ellerinde tutarlar:

Kreşler ve yuvalar, toplu ulaşım, evsel atıkların toplanması ve işlenmesi, mezarlıklar ve krematoryum, parklar ve açık alanlar. Bu gruba ilave olarak belediye yönetiminin, belediye tiyatroları, müzeler ve kütüphaneleri, belediye spor tesisleri ve belediye yollarının yönetimiyle ilgili yetkileri de vardır.

Merkezi yönetimle paylaşılan yetkiler, başlıca şu alanları içerir:

Eğitim ve okul öncesi eğitim, ilk ve orta eğitim, hastaneler ve diğer sağlık tesisleri ve sosyal refah. Bu faaliyet alanlarında yerel yönetimler sadece tesislerden değil personelin ücretlerinden de sorumludur. Merkezi yönetimin yetkileri genellikle her birimde uygulanabilen kuralların ve hizmet standartlarının belirlenmesi, genel yönetim ve üst seviye görevlilerin atanmasıyla ilgilidir.

Merkezi yönetimin bu yetkileri bakanlar kurulu kararlarında yer aldığı için, yerel yönetimlerin yetkileri açıkça ya da üstü örtülü bir şekilde sınırlandırılmış olur. Ancak, yerel yönetimlerin de merkezi idarenin yetki alanlarında karar alabilme yetkileri göz ardı edilmez.

Kullanma suyu, drenaj, kanalizasyon ve merkezi ısıtma hizmetleri alanlarında hem devlet, hem belediye ve hem de ortak teşkilatlar yetkili olabilir.

Paylaşılan yetki alanlarında haklar ve sorumluluklar arasında bir denge-
sizlik söz konusudur. Haklar daha çok merkezi yönetime verilmişken, so-
rumluluklar (harcamalar ve ücretler dâhil) yerel yönetimlere yüklenmiştir.

Yerel yönetimler yetkilerini doğrudan (yönetim birimleri ya da be-
lediye girişimleri yoluyla) ya da dolaylı (belediye varlıklarını yöneten ticari
şirketler kurarak, özel şirketlerle sözleşmeler imzalayarak ya da imtiyazlar
tanıyarak) kullanabilir.

Belediye Emlak Yasası hükümlerine göre, yerel yönetimlerin yetkile-
rini kullanan belediye girişimleri doğrudan şu görevler için kurulabilir:

- Belediyenin gelişmesi ve faaliyetleri (belediye tesislerinin inşası ve bakımı),
- Belediye fuarlarının ve pazarlarının yönetimi ve bakımı,
- Ulaşım, sosyal hizmetler ve nüfus kayıtları (evlilik gibi),
- Kültürel faaliyetler, eğitim, halk sağlığı, spor ve sosyal faaliyetlere ait belediye tesislerinin yönetimi ve bakımı,
- Eğlence ve tatil faaliyetleri, okullardaki ve teşebbüslerdeki yemekler.

Aynı yasaya göre belediyelere aşağıdaki faaliyetler için ayrıcalık sağ-
lanabilir:

- Su temini, drenaj ve kanalizasyon, ısıtma ve gaz temini,
- Toplu ulaşım ve ulaşım hizmetleri,
- Caddelerin, meydanların, parkların ve açık alanların düzenlenmesi, şehir temizlik hizmetleri ve evsel atıkların bertarafı,
- Belediye mülklerinde yapılan ticari faaliyetler,
- Mezarlıkların, mezarlık bahçelerinin ve açık alanlarının bakımı ve düzenlenmesi.

Yerel/Bölgesel Yönetimlerin Ulusal Ekonomiye ve Bölge Planla- masına Katılımı

Yürürlükteki mevzuata uygun olarak, belediye ve onu oluşturan yerleşim yer-
lerinin alansal kalkınmasıyla ilgili konular yerel yönetimlerin yetki alanında-
dır. Belediye meclisleri kalkınma politikasını belirler ve belediye alanının ya
da bazı kısımlarının genel ve detaylı imar planlarını hazırlar ve onaylar, be-
lediye başkanı bu planların uygulanmasını düzenler ve yapılacak değişiklikleri
ve ilaveleri onaylar.

Merkezi Yönetim Adına Yerel ve Bölgesel Yönetimlere Devredilen Yetkileri

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası aşağıdaki durumlarda belediye
başkanına (ya da belediye sekreterine) yetkiler vermiştir:

- Kamu düzeninin sağlanması ve bunu sağlamak üzere yetki verilen kişinin, ilgili emniyet birimlerini bağlayan yazılı emirler yayınlatabilmesi,
- Yasaların ve Cumhurbaşkanlığı ile Bakanlar Kurulu'nun emirlerinin uygulanmasının sağlanması,
- Yazılı bir emirle yerel yönetim çalışanlarına devredilebilecek resmi nüfus memurluğu görevlerinin yerine getirilmesi,
- Belediye seçmen kayıtlarının düzenli olarak yenilenmesi,
- Belediye sınırları içindeki tarım arazileri ve mülklerin organizasyonu, yönetimi ve denetimi,

Bunların ötesinde, diğer bazı yasalarla, aşağıdaki alanlarda devlete ait kamu görevleri yerel yönetimlere devredilmiştir:

- Alansal kalkınma konuları,
- Özel ve tüzel kişilere yönelik idari birimler,
- Savunma ve seferberlik tedbirleri,
- Seçimlerin, referandumların v.s. organizasyonu ve gerçekleştirilmesi.

Yerel ve Bölgesel Yönetimler Arasında İşbirliği ve Diğer Bağlantılar

Kurumsal İşbirliği

Yasal Çerçeve

Yerel yönetimler arasında işbirliğini düzenleyen yasal hükümler Anayasa'da ve Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası'nda mevcuttur.

Anayasal hükümler şu yasal imkânları garanti eder:

- Ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak amacıyla bir araya gelen vatandaşların ve kuruluşların işbirliği ve diğer ortak davranışları,
- Ortak sorunları çözmek amacıyla kurulan özerk alan yönetim birimleri,
- Belediye birlikleri için, yasa yoluyla gerekli koşulların hazırlanması.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası, yerel birimlerinin, ortak sorunları çözmek ve görev yapmak amacıyla gönüllü olarak birlik kurma haklarını da belirlemiştir. Bunlar, yerel yönetimlerin doğal yetkileriyle ilgili olarak, örneğin ortaklaşa kullanılan tesislerin inşa edilmesi gibi, iş birliği yapma ve birlikte hareket etme konularıyla ilgilidir.

Söz konusu yasada 1995 yılında yapılan bir değişiklikle, belediyelerin ulusal ve bölgesel birlikler kurarak çıkarlarını koruma ve özerkliği teşvik ve destekleme hakları daha da genişletilmiştir. Bu hak, halen özerklik prensiplerinin uygulandığı tek alan yönetim birimi olarak sadece belediyeler için

garanti edilmiştir. Anılan yasadaki bu hükümler Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 10. maddesinin 1 ve 2. Paragraflarına uygundur.

Birliklerin Türleri

Yerel yönetim birimleri arasındaki birlikler gönüllülük temelinde ve eşitlik prensibine uygun olarak kurulur. Bulgaristan mevzuatında zorunlu belediye birliklerinin şekillerini ve şartlarını belirleyen hükümler yoktur.

Genel bir kural olarak belediye birlikleri çok amaçlı olmalıdır. Amaçların sayısı ve niteliği birlik tarafından kabul edilen maddelerle tespit edilir.

Bir belediyenin birden fazla birliğe katılmasını engelleyen herhangi bir hüküm yoktur.

Ulusal Belediyeler Birliği yasada açıkça öngörülmüştür ve halen ülkedeki belediyelerin üçte ikisi bu birliğin üyesidir.

Birlik Amaçları

Belediye birliklerinin kurulmasına yol açan en sık ortak çıkarlara ait konular şunlardır:

- Tesislerin ortak kullanımı ve inşası – yollar su tedarik tesisleri, sosyal projeler v.s.,
- Kent planlaması çalışmalarının teşviki –iskân alanların hem içinde hem dışında, inşaat mühendisliği faaliyetleri ve kentleşen alanlarda imar,
- Yerel kaynakların denetimi ve verimli kullanılması,
- Çevre koruması için ortak girişimler.

Organizasyon Biçimleri

Yasa, çeşitli belediyeler arası birliklerin amaçları, kuruluş ve yönetim usulleri için çerçeve sınırlarını tespit eder.

Belediyenin yerel yönetimlerce kurulan birliklere katılabilmesi için belediye meclisinin karar alması gerekir. Belediye meclisleri, ayrıca, birlik maddelerini kabul eder ve temsilcileri atar.

Bulgaristan mevzuatında yerel yönetim birliklerini düzenleyen özel hükümler bulunmadığından, bu birlikler ticari olmayan şirketler olarak kurulur ve çalışır. Birlik, ilgili ticaret siciline kaydedildikten sonra, (şirket gibi) özel hukuk tüzel kişisi hüviyetini kazanır.

Birliklerin yönetim kuralları, kurucu üyelerin genel kurullarında kabul ettikleri birlik maddeleriyle oluşturulur. İsim, amaç, mali kaynaklar, yapı, (gerekli hallerde) çalışma süresi, temsil biçimleri, genel kongre yapma süreleri ve süreçleri, gündem ilanı, yeni üye kabulü, üyeliğin sona erdirilmesi ve üye aidatlarının belirlenmesini ihtiva etmesi gereken birlik maddelerinin içeriğiyle ilgili genel koşulları Medeni Kanun belirler.

Bir birliğin en üst organı, üyelere oluşan genel kuruldur. Bu yüzden yerel yönetimler arasındaki birliklerin yaşadığı önemli problemlerin büyük bir kısmı, ilgili birlik maddeleri üzerinde yapılacak serbest pazarlıklara ve kararlara bırakılmıştır.

Belediye birliklerinin yönetimi kabul edilen birlik maddelerindeki hükümlere uygun olarak yapılır. Birliklerin yönetimi üye belediye yetkili temsilcilerinden oluşan genel kurula bırakılmıştır. Genel kurulda, her üye bir oya sahiptir.

Genel kurula mahsus görevler şunlardır:

Birlik tüzüğü'nün kabulü ve değiştirilmesi, yönetim ve denetim organlarının seçilmesi, birliğin yapısının ve yönetim personelinin belirlenmesi, üye aidatlarının tespiti, birlik bütçesinin ve faaliyet raporlarının kabul edilmesi, yönetim organlarının birlik maddelerine aykırı kararlarının iptali.

Genel kurul kararlarının uygulanma biçimlerinde farklılıklar gözlemlenebilir. Bazı hallerde, genel kurul, birliği yönetecek bir yönetim kurulu ve denetim kurulu seçer. Diğer bazı birlikler ise, birlik yürütme ya da idare organını seçmez, bunun yerine bir birlik başkanı ve sekreteri seçerek, görevleri genel kurula bırakır.

Bazı birlikler belli bir süre için kurulur. Bu tür birliklerin yapılarında çok az değişiklik vardır. Bu değişiklikler genellikle, çevre koruması, kent planlaması ve alt yapı projelerinin çözülmesine yönelik görevleri yerine getirmek üzere kurulan birliklerin yapısında görülür.

Birlikler ve üyeleri arasındaki ilişki ve çalışma usulleri, birlik temel prensiplerine –gönüllü yapı ve yasal eşitlik- uygun olarak birlik maddeleriyle, yürürlük yasasıyla ve faaliyetin organizasyon biçimiyle belirlenir.

Yerel Yönetimlerin Ulusal ya da Bölgesel Düzeydeki Birlikleriyle İlgili Mevzuat Hükümleri

1995'te Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasında yapılan değişiklikler aşağıdaki yasal olanakları sağlamıştır:

Belediyeler, çıkarlarını gözetmek, yerel özerkliği desteklemek ve geliştirmek amacıyla ulusal ve bölgesel birlikler kurabilirler.

Ulusal birlikler;

- devletle ilişkilerde üyelerini temsil eder,
- yerel özerkliğin yasal çerçevesini değiştirmek ve iyileştirmek üzere teklifler hazırlar,
- belediye bütçeleriyle ilgili teklifler hazırlar,
- diğer ülkelerdeki benzer birliklerle irtibat kurar ve birlikte çalışır,
- birlik maddeleriyle belirlenen diğer görevleri yerine getirir.

Farklı Ülkelerdeki Yerel/Bölgesel Yönetimlerle İşbirliği

Bulgaristan mevzuatı bir belediyenin dış ülkelerdeki birliklere katılma ve orarlarda temsilci gönderme kararının tanınmasına izin vermektedir. Ulusal birlik de diğer ülkelerdeki benzer organizasyonlarla ilişki kurmak ve uluslararası organizasyonlara üye olma hakkına sahiptir.

Finansman

Vergiler

Yerel Yönetimlerce Toplanan Vergiler

Yerel yönetimlerce toplanan ve diğer birimlere pay ayrılmayan özel vergiler içinde emlak vergileri, veraset vergisi, hediye vergisi ve gayrimenkul taşıma vergisi yer alır.

Yerel Yönetimlerin, Yerel Vergilerin Miktar ve Oranlarını Tespit Etme ve Yeni Vergiler Koyma Yetkileri

Anayasanın 84[3] maddesine göre, vergilerin miktar ve oranları yasayla belirlenir. Yerel yönetimler ne yerel vergilerin miktar ve oranlarını tespit etmeye, ne de yeni vergi koymaya yetkilidir. Halen, belediye meclisleri, Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasındaki hükümler çerçevesinde, sadece vergi, harç ve ücretlerin miktarları konusunda yasaların kendilerine tanıdığı sınırlar içinde belirlemede bulunabilmektedir.

Belediyelerin Sabit Pay Aldıkları Genel Vergiler

Belediyeler bölgelerinde toplanan genel vergilerden şu oranlarda pay alırlar:

- Gelir vergisinin % 50'si: Bu vergi içindeki yerel yönetim payı yıllık genel bütçe gelirlerine göre hesaplanır.
- Kurumlar vergisinin % 6,5'i: Belediye payı Kurumlar Vergisi Yasası (resmi gazete No:59, 1996) ile düzenlenmiştir. Ayrıca, aynı yasa, belediyelerin % 50'sinden fazlasına sahip olduğu ticari şirketlerin belediye bütçesine aktaracakları kurumlar vergisi miktarını da belirler;
- Dolaylı vergiler: belirli bir miktarın üzerinde şarap ve alkol üreten anonim olmayan tüzel kişilerden alınan vasıtalı vergilerin belediye bütçesine ödenmesini sağlayan Vasıtalı Vergiler Kanunuyla (Resmi Gazete 1994 No:19) düzenlenmiştir.

Belediye bütçe toplam gelirlerinin yaklaşık % 40'ı bahsedilen vergilerdeki belediye paylarından sağlanan gelirlerden oluşmaktadır.

Üst Yönetimlerden Hibeler

Belediyeler, Devlet Bütçe Yasasıyla yıllık hibeler alırlar. Bu hibeler belediye gelir yapısı içinde en önemli mali desteği oluşturur.

Üst Yönetimlerce Ayrılan Hibeler

Belediyeler merkezi yönetimden biri genel ikisi özel amaçlı olmak üzere üç çeşit hibe alır:

Genel (blok) hibeler temel olarak cari harcamaları karşılamak amacıyla verilir. Belediye meclisleri bütçelerini yaparken, mevzuatla belirlenen önceliklere uymaya çalışarak bu geliri istedikleri gibi dağıtabilirler. 1993'ten beri blok hibe olarak ayrılan miktar, genel bütçe ve belediye bütçeleri arasındaki ilişkiyle ilgili yönetime göre dağıtır. Bu yöntem 22 objektif kriteri kapsar. Bu kriterlerin en önemlileri nüfus, halk sağlığı, eğitim ile sosyal refah ve yardım faaliyetlerinin seviyesidir. Toplam hibe miktarının neredeyse % 70'ini bu kriterler belirler.

Özel hibelerden biri sabit varlıkların satın alınmasına ayrılmıştır. Her yıl Maliye Bakanlığı, belediyelerin sunduğu yatırımların niteliğine göre inşaat tekliflerini ve diğer harcamaları da içine alan proje listelerini onaylar. Özel hibe devlet Bütçe Kanununa uygun olarak devlet bütçesinden ödenir.

Diğer belli bir amaca yönelik özel hibe inşaat mühendisliği hizmetlerine (belediye yollarının bakımı ve yeniden inşası ve küçük drenaj işleri gibi) yöneliktir. Bu hibeler, 2. maddede ayrılan fonlara ilave olarak, her yıl Devlet Bütçe Yasasıyla onaylanır.

Hibeler sistemi her yıl Devlet Bütçe Yasasıyla düzenlenir. Yürütme, bunları emirle değiştirebilecek sadece sınırlı imkâna sahiptir. Yürütme, devlet bütçe gelirlerine göre, dağıtılacak yıllık ödeneğin nispi payı etkileyebilir.

Mali Dengelemeye İlişkin Düzenlemeler

Genel bütçe ve belediye bütçeleri arasındaki ilişkilerle ilgili yöntem, vergi matrahlarını dikkate alarak, çeşitli yerel yönetimler arasında gerçek eşitliği garanti ederek mali denklığı sağlayacak mekanizmalara sahiptir. Bu, bir başlangıç gelir seviyesine (alt ve üst limitler) göre çalışan bir dengeleme fonunun hesaplara dâhil edilmesiyle sağlanır. Çeşitli belediyeler arasında yatay dengeyi sağlayacak ve mali eşitliği destekleyecek iyileştirilmiş mekanizmalar geliştirilmektedir.

Diğer Gelir Kaynakları

Yerel Yönetim Hizmetleri Kullanıcılarının Ödedikleri Ücret ve Harçlar

Belediyeler, Yerel Ücretler ve Harçlar Yasası ve Bakanlar Kurulunca kabul edilen yerel ücret ve harç oranları tablosuna göre, sundukları hizmetler için ücret alabilirler. Yerel ücret ve harçlar, miktarı belirleyen yönetime bağlı olarak üç grupta toplanabilir:

İlk olarak, miktarı belediye meclislerinin kendi kararlarıyla belirlenen yerel ücretler ve harçlar: Evsel atıkların toplanmasından, yaz kamplarının, oyun alanlarının ve stadyumların kullanılmasından ve su-drenaj ve kanalizasyon sisteminin kullanımından alınanlar.

İkinci olarak, Bakanlar Kurulunun onayladığı oran tablosu ile sadece (alt ve üst) sınırları tespit edilen yerel harçlar: Belediye meclisleri, harçların uygulanacak miktarını bu sınırlar içinde belirler. Bunlar yerel ücret ve harçların önemli bir bölümünü oluşturur. Gündüz anaokulları ve kreşlerin kullanımı, teknik hizmetler, pazarların ve fuarların, otoyolların ve kaldırımların kullanımı, köpeklere belge verilmesi, maden kaynaklarının kullanımı, küçük afişler ve reklamlar, tatil harçları, mezarlık yerlerinin kiralanması, yaşlı insanların huzurevlerine kabulü.

Üçüncü olarak, Bakanlar Kurulunca miktarı belirlenen yerel ücret ve harçlar: Özellikle araçların kullanımı, idari nitelikteki hizmetler, noterlik hizmetleri ve veteriner hizmetleri sertifikaları gibi harçlar.

Belediye Mülklerinden Elde Edilen Kiralar ve Diğer Gelirler

Taşınmaz Mallar Yasasına göre, belediyelerin sabit varlıkları üretim ihtiyaçları ya da ekonomik amaçlarla belediye özel mülkü- bir ihaleyle ve belediye meclisinin öngördüğü şartlar dahilinde, belediye başkanınca kiralanabilir.

Belediyeler, ayrıca kiralayabilecekleri konutlara sahiptir. Bu konutlar, yasanın ve uygulama yönetmeliğinin koyduğu koşullar ve belediye meclisinin konuyla ilgili kararına uygun olarak belediye başkanının yazılı emirlerine göre kiralanır. Belediye meclisleri, belediye mülklerinin temel kiralarnı tespit eder.

Belediyeler, belediye mülkünün kullanarak satışlar, takaslar, leasing gibi başka gelirler de elde ederler.

Yasaya göre, belediye özelleştirme fonu, “konut inşa” fonu, “çevre fonu”, “Bulgaristan’ın on üç yüzyılı” fonu gibi diğer fonlar belediye bütçesinin dışında tutulabilir. Bu fonların finansmanı yönetmeliklerle düzenlenir. Bu fonlar, prensip olarak özel amaçlıdır ve tamamen yatırım için kullanılır.

Borçlanma

Belediyeler, bütçelerindeki yetersizlikleri karşılamak üzere borçlanma hakkına sahiptir, fakat bunları, ücretlerin ödenmesi, cari masraflar gibi genel amaçlar için kullanamazlar. Yerel yönetimler borç alabilmek için üst kuruluşlardan izin almak zorunda değildir.

Yerel yönetimlere borç veren başlıca kuruluşlar şunlardır:

Genel Devlet Bütçesi: Bu tip borçlar faizsizdir ve mali yıl sona ermeden önce geri ödenmelidir,

Finans ve Kredi Kuruluşları: Belediyeler bu tür borçlanmaları ancak olağanüstü durumlarda yaparlar.

Belediyelerden, finans ve kredi kuruluşlarına yapılan borç talepleriyle bağlantılı problemlere yönelik açık düzenlemeler yoktur. Mevcut durumda, sadece hükümet dış ülkelerden borç alır, kaynaklarından bir kısmını belediyelere yönlendirir.

Üst Yönetimlerin Mali Denetimi

Maliye Bakanlığı'nın ve Sayıştay'ın uzman birimleri belediyelerin faaliyetleri üzerinde mali denetim uygular. Sayıştay birimleri belediye bütçelerinin kullanımının yasallığı ve uygunluğu inceler ve denetlerler. Denetim faaliyetinin sonuçları yasalara, toplantılara, kararlara ve raporlara yansır. Bütçenin uygulanmasından zarar doğması durumunda, ilgililer, Mali Denetim Yasası hükümlerine göre mali sorumluluğa tabi tutulur.

Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin Denetimi

Yerel Yönetimlerin İşlerinin Genel İdari Denetimi

Bulgaristan'da yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerinde ulusal düzeyde genel idari denetim uygulayan uzman bir kurum yaktır.

Anayasa'da bir idari yüksek mahkeme kurulmasını öngörölmüştür. Bu yüksek mahkeme, ilk başvuru yeri olarak idare bölge mahkemeleri ve temyiz mahkemeleriyle birlikte, yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerinde yasallık denetimi uygulayabilecektir. Bu mahkeme, ayrıca, idari nitelikli yasaların sıkı, doğru ve adil uygulanmasını sağlayacak gözetim uygulamak ve Bakanlar Kurulu ve bakanların işlemleri ile yasada öngörülen diğer işlemlerin yasallığı konusundaki tartışmalarda karar vermek zorundadır.

Mevcut halde, yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerindeki idari denetim, Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasası ile İdari Yöntemler Yasasına göre yapılmaktadır.

Yasa, yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerinde yasallık denetimi yapmak ana sorumluluğunu bölge valisine vermiştir.

Anayasa (Madde 144) hükümlerine göre, merkezi yönetim ve temsilcileri, ancak yasayla kendilerine yetki verilmişse, yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerinde yasallık denetimi yapabilirler. Bu yüzden, ana denetim organı olan bölge valisi ancak şekli olarak yasallık denetimi yapabilir. Yerinde lik denetimi yapma yetkisine sahip değildir.

Denetim usulleri yasayla tespit edilmiştir ve kullanma biçimi, yasaya karşı farklı işlemlerde bölge valisine bırakılmıştır.

Bölge valisi, belediye meclislerinin yasal olmayan işlemlerini erteleyebilir ve şekil eksiklerinde ilgili mahkemeye götürür. Belediye meclisinin işlemlerini iptal etmek ya da değiştirmek yetkisine sahip değildir. Bilgileri açıklamak sadece mahkemenin yetkisindedir.

Belediye başkanının yasaya aykırı işlemleri bölge valisi tarafından iptal edilebilir. Ancak, bu özel bir süreç gerektiren işlemlere uygulanmaz.

Merkezi yönetim, özel kanunların uygulanmasında ilgili alandaki yetkilerini yerel yönetimlere devretmişse, yerel yönetimlerin bu alandaki faaliyet ve kararlarını denetleyebilir.

Denetimin kötüye kullanımı hallerinde, yerel yönetimlerin hakları mahkemelerde savunulabilir. Yerel yönetimler, bölge valisinin belediye meclisinin yasaya aykırı işlemlerini erteleme kararına karşı yetkili mahkemeye başvurabilirler.

Yerel Yönetimlerin Hesaplarının Denetimi

Genel Mali Denetim Yasası gereğince yerel yönetimlerin işlemlerinin mali denetimi en az her üç yılda bir yapılır. Denetimler Maliye Bakanlığına bağlı mali denetim birimleri tarafından gerçekleştirilir.

Yerel yönetimler, incelemeyi yapan denetim idaresine ya da üst kuruluşuna itiraz etmek, mahkemelere başvurmak ve adli inceleme istemek haklarına sahiptir.

Diğer Denetim Biçimleri

Yerel yönetimler, idari denetime ilave olarak, adli ve sivil denetime de konu edilebilir.

Belediye yönetim işlemlerinin yasallığı dava edilebilir. İdari İşlemler Yasası ve Medeni İşlemler Yasasına uygun genel işlemler dışında, özel mevzuatın koyduğu işlemler de izlenebilir. Eğer bütün imkânlar kullanılmışsa ya da idari kanallara başvurma süreleri geçmişse, ancak bu durumda hakları zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile savcı dava açabilir.

İdari işlemlere karşı belediyelerce yapılan talepler, ilgili il mahkemesinde görülür. Bölge valilerinin, Sofya belediyesiyle ilgili işlemlerine karşı Yüksek Mahkemeye başvurulur.

İdari işlemlerin iptal edilmesi ile ilgili başvurular zaman aşımına tabi değildir.

Mahkeme, bir idari işlemleri tamamen ya da kısmen iptal edebilir, değiştirebilir ya da başvuruyu reddedebilir. Bir işlemin yapılmasının yasaya aykırı olarak reddi halinde, mahkeme yetkili yönetimi, uygulamaya mecbur edebilir.

Yerel Yönetimlerin Kararlarına Karşı Başvuru Yolları

Yerel yönetimlerin kararlarının haklarını ve çıkarlarını zedelediğini düşünen şahıslar kendilerini birkaç yolla savunabilirler:

Belediye başkanının, vatandaşın çıkarlarını zedeleyen ve belediye meclisi kararlarıyla çelişen kararlarına karşı, şahıslar kararın düzeltilmesi talebiyle yerel yönetime başvurabilirler. Belediye meclisi, başkanın yaptığı işlemleri ilk toplantısında, fakat işlem yapıldıktan sonra en geç iki ay içinde iptal edebilir.

Belediye meclisinin ya da belediye başkanının özel bir iptal sürecine tabi olmayan işlemlerinde, şahıslar konuyu bölge valisinin ele almasını isteyebilir. Vali yerel yönetimin yasaya aykırı işleminin uygulanmasını erteleyebilir.

Aynı sebeple belediye başkanının yasaya aykırı işlemini iptal edebilir. Vali bu denetim yetkilerini işlemlerin bölge idaresine ulaşmasından itibaren bir ay içinde kullanabilir.

Yerel yönetimlerin idari bir işlemi bir şahsın hak ve çıkarlarına zarar vermişse, şahıs idari işleme karşı (belirli bir süre içinde) idare mahkemesine başvurabilir, idare mahkemesi yasaya aykırı işlemi iptal etme hakkına sahiptir.

Yerel yönetimlerce yapılan bir işlem yasaya aykırı olduğu için kişilerin haklarını ihlal etmişse, herhangi bir şahıs işlemin tamamen hükümsüz olduğunun ilanını genellikle sivil mevzuatın kurallarına göre çalışan sivil mahkemelerden isteyebilir.

Bölge valisinin yaptığı işlem sonucu hakları ve çıkarları ihlal edilen şahıslar bu işlemlere karşı 14 gün içinde Yüksek İdare Mahkemesine başvurabilir, işlem eğer yasayla çelişiyorsa iptal edilir.

Yukarıda bahsedilen hallere ilave olarak, şahıslar haklarını, yerel yönetimlerin yasaya aykırı işlemlerine karşı, ülkede yasaların uygulanmasının genel denetiminden sorumlu kamu savcılığı kurumuna başvurarak da savunabilirler.

Yerel Yönetimler Personeli

Personel Kategorilerinin Tanımı

Yerel yönetim personeli aşağıdakilerden oluşur:

- Seçilmiş temsilciler. Seçmenler tarafından doğrudan seçilen belediye, semt yönetimi ve belediye şubesi başkanları ve başkanın teklifi üzerine meclisçe seçilen başkan yardımcıları,
- Ücretli görevlerde çalışanlar. Belediye sekreteri ve belediyenin diğer çalışanları.

Bakanlar kurulunun çıkardığı bir kararla kamu ve yerel yönetimlerdeki görevlerin sınıflandırma sistemi kabul edilmiştir. Yürürlükteki sınıflandırma belediye, semt yönetimi ve belediye şubelerinin büyüklüğünü ve Sofya belediyesinin özel durumunu göz önüne almaktadır. Nüfusun büyüklüğüne göre görevler; belediyelerde altı gruba, belediye şubelerinde dört gruba ve semt yönetimlerinde iki gruba ayrılır.

İdari Statülerden Sorumlu Organ

Belediye başkanı belediyenin bütün yürütme faaliyetlerini idare eder, uzman yürütme birimlerinin faaliyetini yönlendirir ve koordine eder. İdarenin başı olan başkana, kanuna göre, belediyenin faaliyetlerini organize eden ve belediye personelinin çalışma şartlarından sorumlu olan belediye sekreteri yardım eder.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Yasasının yeni hükümleri semt yönetimi başkanları ile belediye şubesi başkanlarına, semt yönetimi ve belediye şubesinde çalışan yerel yönetim personeli üzerinde geniş yetkiler vermiştir.

Personelle ilgili olarak semt yönetimi ve belediye şubesi başkanları iş yasasına göre, neredeyse bir işverenin bütün yetkilerine sahiptir.

Mali Statülerden Sorumlu Organ

Belediye meclisi, başkanın ücretini yasal hükümler çerçevesinde tespit etmeye ve belediye bütçesinden personel harcamalarına ayrılacak fonu belirlemeye yetkilidir.

Belediye Başkanı, her çalışanın tek tek ücretini tespit eder ve bu nedenle bir işveren gibi davranır. Bunu, belediye meclisinin ayırdığı fon ve hükümetin kabul ettiği ve % 75’den fazla aşamayacakları temel ücret skalasına göre yapmak zorundadır.

Personel Alımından Sorumlu Organ

Belediye başkanı, semt yönetimlerinde ve belediye şubelerinde çalışanlar hariç, birim başkanları ve diğer personeli atar ve görevden uzaklaştırır. Semt yönetimlerinde ve belediye şubelerinde işveren hakları ilgili başkanlar tarafından kullanılır. Semt yönetimi ve belediye şubesi başkanlarının işveren olarak yaptıkları bütün işlemler, belediye başkanının yasalık denetimine tabidir.

Çeşitli belediyelerde personel atama uygulamaları çok farklı şekiller alabilmektedir. Yüksek pozisyonlarda iyi eğitilmiş personel için sınavlar düzenlenmiştir. Başvuranlarda uygun vasıflar aranır ve bu ilan edilir. Sınav usulü, genel olarak, bağlayıcı hükümleri çeşitli belediyelerin detaylı işlemleriyle hazırlanmış İş Kanunu’yla düzenlenmiştir.

Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Kanununun “yerel yönetim” çalışanları ve görevleri tanımlamasıyla sadece belediyeyi değil bölge idaresini de kastetmektedir. Bölgenin henüz bir alansal bir birim/yerel birim olmaması, bir devlet organı olması göz önüne alındığı için, bölge idaresinin sorunları, verilen cevaplarda incelenmemiştir. Genel olarak, bu personel hakkında şunlar söylenebilir:

- Sınıflandırma ve statüler hakkında: Bu görevliler Bakanlar Kurulunca kabul edilen teşkilat ve görev sınıfında çalışan atanmış kamu görevlileridir;
- Atanmayla ilgili olarak: Bölge idaresindeki bütün çalışanlar ve görevliler bölge valisi tarafından atanır, Vali Bakanlar Kurulunca atanırken, Vali Yardımcıları Başbakan tarafından atanır.

Sonuç

Bulgaristan'ın yönetim sistemi incelendiğinde görülmektedir ki, merkezi idarenin taşra yapılanması “yetki genişliği”, özerk yerel yönetim yapılanmaları ise “adem-i merkeziyet” ilkelerine dayanmaktadır. Bu yönüyle, ortak geçmişe sahip olduğu Türkiye ile idari yapılanma yönünden benzer yanları olduğu söylenebilir.

Bulgaristan Cumhuriyeti'nin 1991 yılında kabul edilen Anayasası'nın ana prensipleri içinde, yerel ve bölgesel yönetimlerin yapısına ve işleyişine ilişkin temel hükümler yer almaktadır. Bunlar, güçler ayrılığı, halk egemenliğinin üstünlüğü, çoğulcu politika, seçme hakkı ve vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin garanti altına alınmasıdır.

İdari yapılanmayı etkileyen tarihi gelişiminin genel etkilerinin yanı sıra, Bulgaristan'ın bu günkü yerel yönetim sistemini belirleyen iki önemli unsur, Avrupa Birliği'ne giriş ve Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na taraf olunmasıdır.

İmzaladığı bu şartın gerektirdiği düzenlemeleri yapmak ve ülke hukukunu Avrupa Birliği müktesebatına uyumlu hale getirmek üzere girişilen yenilik sürecinin önemli bir kesimi, yönetim ve yerel yönetimler alanında gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

Çelen, M. (2012). “Bulgaristan'da Yerel Yönetimler”, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 33 (2), 497-516.

Esen, E., V.E. Çetintürk ve I. Mihova (2017). “Avrupa Bütünleşmesi Sürecinde Bulgaristan'da Yerelleşme”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, KAYFOR'14 Özel Sayı 4*, 918-931.

Council of Europe (1997). *Structure and Operation of Local and Regional Democracy, Bulgaria Situation in 1996*, Printed at the Council of Europe, Strasbourg. [https://www.coe.int/en/web/good-governance/publications#%2225569251%22:\[1\]}](https://www.coe.int/en/web/good-governance/publications#%2225569251%22:[1]}) (10.01.2021).

Republic of Bulgaria, Ministry of Interior (2021). <https://www.mvr.bg/en/ministry/about-ministry-of-internals/minister-of-interior> (23.01.2021).

Tunç, A., M. Sezik ve A. Başurgan (2017). “Bulgaristan'da Yerel Yönetimler”, *Social Sciences Studies Journal*, 3(4), 12-26.

